

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
80 жылдығына арналған

«ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МӘДЕНИ ЖАҢАРУ МӘСЕЛЕСІ»

атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

МАТЕРИАЛЫ

международной научно-практической конференции

**«ПРОБЛЕМЫ КУЛЬТУРНОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ
В КАЗАХСТАНЕ»**,

посвященной 80-летию

Казахского национального университета имени аль-Фараби

МАЗМҰНЫ

Секция 1 Мәдени аралық сұхбат негізіндегі дәстүрлі мұраларды сақтау үрдістері мен қазіргі әлемдегі мәдениеттің дамуы

Ahmet TAŞAĞIL, T.H. Gabitov Eski türk kozmogonisinin kültürel antropolojik temeli.....	3
Кодар А.А. Отношения мужчин и женщин в казахской этнокультуре.....	9
Исмагамбетова З.Н., Карабаева А.Г. О влиянии религиозной мировоззренческой ориентации на гражданскую, культурную, национальную идентичность.....	15
Peter Finke, Gabitov T.H. Cultural heritage and spiritual-moral strivings of a contemporary human.....	20
Ibekeyeva S., Gabitov T.H. IBN SINA – great islamic thinker.....	26
Myong, Soon-ok, Aljanova N. New aspect of the study on others in ethnography.....	32
Ahmet TAŞAĞIL, Gabitov T.H., Ibekeyeva S. Kazakistangök türk kaya resimleri üzerinde bir bakış.....	34
Исмагамбетова З.Н., Бақытова Л. Вербалды емес қарым-қатынастағы уақыт пен кеңістіктің мәдениетаралық қатынастардағы орны.....	37
Пралиев С. Ж., Молдабеков Ж. Ж. Интеллектуальная культура как фактор развития личности.....	39
Хабадашев Н.А. Роль семиотики художественно-образного языка в дизайне библиотеки учебного заведения.....	43
Әлқожаева А.С. Ғаламтөр жүйесі және оның қазақи дәстүрімізге ықпалы.....	45
Балыкова А.М. Современная молодежная культура и ее особенности.....	48
Тұрманбетов Ә.М., Бияздықова К.Ә., Мұханбет Ә.А. Заманауи қазақ қоғамындағы адамгершілік-рухани құндылықтар.....	50
Қаитарбаева Ж.У., Суембай А. Тенденции развития культуры Казахстана в рамках межкультурного диалога.....	52
Бейсенов Б.Қ. Джакипов Е. Дәстүрлі ислам діні.....	55
Исабек Н.Е. Компьютерлік технология арқылы кәсіби мамандарды даярлаудағы оңтайлы бағыт-бағдарлар.....	57
Комекова М.О. Қазақстан республикасындағы мәдениет аралық толеранттылықтың қалыптасуы және дамуы.....	61
Байтенова Н.Ж., Манапбаев Н.Б. Қазіргі қазақстан дамуындағы діни жағдай: мемлекет пен дін арақатынасы.....	64
Абдуразақова Г.А., Мерхаева А.А., Танирбергенова А.Н. Қазақтану қағидасының өзегі – мәдени мұра мен тәрбие процесін ұштастыр.....	66
Жұбаназарова Н.С. Этномәдени құндылықтарды кросс-мәдени зерттеу.....	70
Naisbayeva A., Mukanova Z. Influence of indian culture on value orientations of kazakhstan students.....	74
Ермекова Г.С., Нарботаева Д.Қ. Қазақ мәдениетіндегі ұлттық идея.....	76
Пернекулова М.М. Культурная глобализация и межкультурный диалог.....	78

4. Молдабеков Ж. Мәдени мұра және қазақтану. – Алтын Орда. – 2007. №17. 381-382 бб.
5. Наурызбаева А.Б. Мәдени мұра бағдарламасының мәдениеттанушылық негізі, Қазақстанның мәдени мұрасы, 2005ж., 19 қазан-46 б.

*Н.С. Жұбаназарова,
жалпы және этникалық психология кафедрасының доцентісіх.ғ.к.
ал-Фараби атын. Қазақ ұлттық университеті*

ЭТНОМӘДЕНИ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ КРОСС-МӘДЕНИ ЗЕРТТЕУ

Қазіргі таңда әлемде әр түрлі құндылықтар мен наным-сенімді ұстанушы адамдар арасында өзара белсенді әрекеттестік тенденциясы байқалып отыр. Түрлі мәдениет өкілдері арасындағы өзара қарым-қатынас процесі дами түсуде. Осыған орай, мәдени айырмашылықтардың негізінде түсінбеушілік пен қақтығыстардың туындап отыруы да ғажап емес.

Осындай қақтығыстардың шешімін тауып, бейбіт қарым-қатынас орнатуға құндылықтарды салыстырмалы немесе кросс-мәдени зерттеу жұмыстары көмектеседі. Мұндай зерттеулер бүгінгі күні ғылыми айналымда кең қолданысқа ие. Бұл саладағы қызығушылық бүгінгі күнгі саяси, әлеуметтік және экономикалық мәселелермен, ұлтаралық қақтығыстардың себептерімен, ұлттардың тұрмыстық ерекшеліктерімен тығыз байланысты.

Кез келген ұлттың өзіне тән өмір сүру стилін, сенімі мен көзқарасын, салт-дәстүрін кросс-мәдени зерттеу арқылы сол ұлттың ұлттық ерекшелігі, мәдениеті, мәдени құндылығы туралы жалпы ғылыми көзқарасты қалыптастыруға болады. Осы орайда, қазіргі ғалымдар арасында аса үлкен қызығушылық тудырып отырған «мәдениет, этномәдени құндылық» мәселесі аясындағы жұмыстар кросс-мәдени зерттеулердің негізінде біраз шешімін таппақ. Бұл мақаламызда біз мәдени құндылықтар мәселесін этностық ерекшеліктер негізінде зерттеу, мәдени айырмашылықтарды анықтау және осындай кішігірім еңбек арқылы осы салаға өз үлесімізді қосу секілді бірнеше мақсатты ұстанып отырмыз. Ендеше, әрбір этностың, ұлттың өмір сүру процесінде маңызды рөл атқаратын мәдени құндылық мәселесін ғылыми тұрғыда қарастыруға көшейік. Мәдениеттану ғылымын «құндылық» түсінігінсіз елестету мүмкін емес шығар. Себебі, құндылық белгілі бір мәдениеттің негізгі ядросын құрайды. Құндылық дегеніміз – бұл адамның мақсат-мүддесіне қатысты қалыптасқан сенім, ол адамгершілік қағидаларының негізін құрайды. Құндылық – бұл белгілі бір мәдениет аясында қалыптасқан, адамның мінез-құлық үлгісін анықтаушы жалпыға ортақ ереже. Ал, этномәдени құндылықтар – бұл бір ғана адам арқылы айқындалмайтын, белгілі бір мәдени аймаққа кіретін барлық адамдардың мәдениетімен анықталатын идеялар, түсініктер, мағыналар мен ұстанымдар [1].

Құндылық ережелер мен дәстүрлердің негізінде қалыптаса отырып, қызығушылық пен қажеттіліктен, міндет пен идеалдан, көзқарас пен мотивациядан тұрады. Мәдени құндылықтар мен ережелердің тармақты жүйесі адамның өмір сүруінің жағдайы болып табылады. Питирим Сорокиннің сөзі бойынша, «өзінің барлық маңызды сапаларынан айырылған кезде адамның әрекет ету құбылысы қарапайым биофизикалық құбылысқа айналады» [2].

Құндылық туралы, оның табиғаты туралы философиялық ілім аксиология (гр. axios – құндылық және logos – ілім) деп аталады. Алайда, бұл теорияның қазіргі деңгейге жетуі бірнеше тарихи даму кезеңдерінің негізінде болды. Оның туындауы мен қалыптасуы философия ғылымының аясында жүзеге асты. Антикалық және ортағасырлық философияда құндылықтар тұрмыспен бірге қарастырылды. Осы кезеңнің өзінде-ақ бұл мәселеге қатысты түрлі көзқарастар туындады. Платон бойынша, жоғарғы құндылықтар абсолютты сипатқа ие. Ал, софист өкілдерінің пікірінше, барлық құндылықтар индивидуалды болып табылады.

Түрлі тарихи кезеңдер мен түрлі философиялық жүйелер құндылық түсінігінің кеңінен зерттелуіне ықпал етті. Орта ғасырларда ол діни бағытпен байланысты болады. Бұл кезеңде гуманизм құндылықтары баста рөлге ие болады.

Құндылық түсінігін ең алғаш қолданғандардың бірі Кант болды. Оның пікірінше, құндылық – бұл ерікке қойылатын талап; адамның алға қойған мақсаты; тұлға тұлға үшін маңызды факторлар. Гегель құндылықтарды экономикалық және рухани деп 2-ге бөліп қарастырады. Экономикалық құндылықтар тауар болып табылады және сандық белгімен сипатталады. Рухани құндылық кезінде жанның еркіндігі туралы айтылады.

Аксиология философиялық зерттеулер аясында жеке ғылым ретінде бөлініп шыққаннан кейін құндылыққа қатысты бірнеше теориялар қалыптасты. Олардың бірнешеуіне тоқталып өтейік:

Ғылыми басылым

**Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
80 жылдығына арналған
«ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МӘДЕНИ ЖАҢАРУ МӘСЕЛЕСІ»
атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ**

ИБ № 6999

Басуға 06.01.2014 жылы қол қойылды. Пішімі 70x100/12. Көлемі 18,583. б.т.
Офсетті қағаз. Сандық басылыс. Тапсырыс № 1975. Таралымы 80 дана. Бағасы келісімді.
Әл-Фараби атындағы қазақ ұлттық университетінің «Қазақ университеті» баспасы.
050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.
«Қазақ университеті» баспаханасында басылды.

